

МОЖЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЛЮДЕЙ З
ІНВАЛІДНІСТЮ: ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ВІННИЧИНИ

Науменко Л.Ю., Борисова І.С.¹, Шторгин Р.Л.

¹ ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»,
Кафедра медико-соціальної експертизи і реабілітації ФПО
(зав каф. – проф. Науменко Л.Ю.)

² Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів
«Поділля», м. Вінниця
(директор - Шторгин Р.Л.)

Ключові слова:

Інвалідність

Професійна реабілітація

Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів
«Поділля»

Інвалідність належить до числа інтегральних показників, що характеризують не тільки стан здоров'я населення, але й стан економічного та соціального благополуччя країни. В усіх країнах світу, в будь-якій соціальній групі є інваліди; їх кількість значна та продовжує зростати. За даними ВООЗ інваліди складають близько 15% від усього населення світу [7]. Країну часто оцінюють по її відношенню до інвалідів, що відображає соціальний рівень держави. Українська держава надає великої уваги як одному з пріоритетних напрямів своєї соціальної політики правовому та соціальному захисту інвалідів, створенню рівних з іншими членами суспільства можливостей для реалізації цією категорією осіб громадянських прав і свобод, якомога повного розвитку їх індивідуальних здібностей та задоволення особистих потреб.

У 2009 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН разом із Факультативним протоколом про права інвалідів, який вступив в силу 6 березня 2010 року. За даними КМ України, висвітленими в «Національній доповіді про прийняті заходи, направлені на виконання Україною зобов'язань в рамках Конвенції про права інвалідів», станом на початок 2015 року кількість інвалідів сягнуло 2709 982 чоловік, в тому числі інвалідів I групи - 310 494 чоловіка, II групи – 1078 721 чоловік, інвалідів III групи – 1155 646 чоловік, дітей-інвалідів – 165 121 чоловіка [7]. Таким чином, 6% громадян в Україні це особи з інвалідністю [7, 9, 10, 16].

Відповідно до Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2005 р.) реабілітація людей з інвалідністю це система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення інвалідів технічними та іншими засобами реабілітації і виробами медичного призначення [1, 8]. Державний підхід до вирішення задач реабілітації вирішується через низку законних актів, що регламентують забезпечення та механізм реабілітаційних послуг для інвалідів: закони України "Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії", "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", "Про соціальні послуги" та інші нормативно-правові акти [1, 4, 6, 12, 13, 15, 17]. В державі діє мережа установ професійної реабілітації інвалідів. Сьогодні серед 611 реабілітаційних установ в державному секторі існують 12 центрів професійної реабілітації інвалідів системи Мінпраці, які здійснюють навчання та перенавчання інвалідів за 58 спеціальностями [5, 14].

Мета роботи: проаналізувати сучасні можливості професійної реабілітації людей з інвалідністю на прикладі Вінницького міжрегіонального

центру професійної реабілітації інвалідів "Поділля" та визначити основні проблеми отримання професійної освіти людей з особливими потребами.

Результати. В листопаді 2015 року на у Вінниці проведена навчальна програма «Методика проведення медичної, соціальної та професійної реабілітації інвалідів» в рамках «Примирення в українському суспільстві: від енергії протесту до енергії творення», який виконує Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні за вдяки фінансовій підтримці Уряду Великої Британії в Україні. Ця програма була розроблена для фахівців, які працюють у сфері надання освітніх, соціальних, психологічних послуг людям з інвалідністю, їх реабілітацією. Програма стала унікальною можливістю обміняти досвідом роботи фахівців з різних регіонів України, які працюють в державних, комунальних, громадських організаціях, які надають послуги людям з особливими потребами. Це були представники медичної галузі, освітяни, правозахисники, фахівці соціальних та реабілітаційних установ: Борисова І. С. - доцент кафедри МСЕ і реабілітації «Дніпропетровської медичної академії», Бугай О.М. – керівник дитячої студії розвитку «Мурашка», Дуюн О.А. – практикуючий психолог КЗ «Спеціальний навчально-виховний I-II ступенів комплекс №2 » м. Харків, Лукіна Г.О. – викладач КЗ «Криворізьке училище підвищення кваліфікації та перепідготовки молодших медичних та фармацевтичних спеціалістів» ДОР», Озерський І.В. – професор Запорізького національного університету, Пермінова С.М. – начальник відділу соціального захисту та реабілітації інвалідів Департаменту соціального захисту населення Донецької облдержадміністрації, Савченко О.В.– начальник відділення професійної реабілітації інвалідів донбаського межрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів, Чистяков С.О. – голова виконавчої ради ГО «Резус», Донецька область, Шарапа С.В. – начальник підрозділу з організації виховної роботи зі студентами Донбаської державної машинобудівної академії.

Учасники програми мали можливість відвідати та ознайомитись із досвідом роботи Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України.

Унікальність роботи даного центру полягає в комплексному підході до вирішення своїх професійних зобов'язань, а саме в центрі проводять професійне навчання та перенавчання інвалідів, надають їм медичний та соціальний супровід та впроваджують елементи психологічної реабілітації.

За даними анкетування людей з інвалідністю, які проходили професійну реабілітацію у Вінницькому міжрегіональному центрі професійної реабілітації інвалідів "Поділля" в 2013-2014 рр. потреба в професійній реабілітації становила: потрібні рекомендації з показаних та протипоказаних професіях – 64,2%; потрібні рекомендації та інформація щодо набуття нової професії (перенавчання або здобуття ще однієї професії) – 38,5%; потреба в працевлаштуванні – 82,8% [2, 3].

Особливо привабливим для інвалідів центр «Поділля» роблять наступні риси:

- В центрі люди з інвалідністю можуть здобувати професію, вивчаючи тільки спеціальні дисципліни без вступних іспитів та інших шкільних предметів;
- Термін навчання вдало структурований для оптимального засвоєння професійних навичок для людей з інвалідністю. Він є максимально скороченим і становить від 3-х до 8-ми місяців);
- Після закінчення навчання інвалід отримує свідоцтво державного зразка, відповідно до Ліцензії МОНУ ми внесені до ЄДЕБО;
- Навчальні групи формуються в кількості 10-15 чоловік, що сприяє засвоєнню практичних навичок «особливими людьми»;
- Центр проводить виробничу практику на базі реабілітаційного центру, що є досить вдалим для людей з інвалідністю;

- В той же час, індивідуальний підхід до кожного. Хто навчається в центрі, надає можливість проходити виробничу практику і за місцем проживання;
- Викладачами центру є досвідчені та практикуючі фахівці (бухгалтери, перукарі, оператори, флористи, лицювальники-плиточники тощо з достатнім практичним досвідом;
- Чи не найважливішою перевагою організації роботи Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України є практична допомога випускникам у працевлаштуванні.

Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів «Поділля» Міністерства соціальної політики України здійснює підготовку за 22 професіями: “Оператор комп’ютерного набору” (5 місяців); “Перукар (перукар – модельєр)” (5 місяців); “Флорист” (5 місяців); “Манікюрник” (3 місяці); “Візажист” (5 місяців); “Оператор котельні” (3 місяці); “Взуттьовик з ремонту взуття” (3 місяці); “Кравець” (8 місяців); “Швачка” (3 місяці); “Адміністратор” (5 місяців); “Фотограф (фотороботи)” (5 місяців); “В’язальниця трикотажних виробів та полотна” (2 місяці); “Діловод” (6 місяців); “Конторський (офісний) службовець (бухгалтерія)” (8 місяців); “Лицювальник-плиточник” (6 місяців); “Взуттьовик з індивідуального пошиття взуття” (12 місяців); “Агент з організації туризму” (5 місяців); “Касир торговельного залу” (2,5 місяців); “Кухар” (6 місяців); “Кондитер” (7 місяців); “Штукатур” (3 місяці).

До навчання приймаються вінничани та громадяни з усіх куточків держави за направленням [6]. В 2014 р. професійну реабілітацію проходили люди з інвалідністю з 22 областей України, їх кількість становила – 257 інвалідів, що практично вдвічі перевищила кількість реабілітантів у 2013 році. Важливо, що в першому півріччі 2015 року ця цифра сягнула 153 осіб. При цьому, люди, що проходять навчання забезпечуються проживанням та 5 або 3-х разовим харчуванням.

Відповідно до 7-сторонньої угоди про співробітництво між Вінницьким обласним Центром зайнятості, обласним відділенням Фонду соціального захисту інвалідів, ВМЦПРІ «Поділля», обласним центром медико-соціальної експертизи, управлінням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у Вінницькій області, обласним об'єднанням організацій роботодавців, на базі Центру «Поділля» проходили професійне навчання 11 безробітних громадян без інвалідності та безробітні інваліди за направленням Вінницького обласного Центру зайнятості.

Працівники центру не зупиняються на досягнутому: лише в 2014 році Центр отримав ліцензію Міністерства освіти і науки України іще на 7 нових професій: касир торговельного залу, діловод, адміністратор, кондитер, агент по організації туризму, штукатур. В планах – освоєння нових професій. В 2014 році Центр розпочав практикувати надання послуг професійної підготовки в умовах інклюзивного навчання. В одній групі разом навчаються люди з інвалідністю і без неї. З числа не інвалідів у звітному періоді проходили навчання за власні кошти 20 слухачів.

Весь час навчання люди з інвалідністю мають можливість отримувати і медичне супроводження з елементами медичної реабілітації. В Центрі функціонують підрозділи відділення медичного спостереження: кабінети лікарів (терапевт, невропатолог, травматолог, психотерапевт, фізіотерапевт, лікар ЛФК); кабінети фізіотерапії; масажні кабінети; є зал ЛФК та тренажерна зала; в процедурному кабінеті можливо виконання певних лікарських призначень. Огляд інвалідів здійснюється лікарями-кураторами щоденно. Огляд усіма фахівцями проводиться в плановому порядку, згідно із затвердженими нормативами. У разі потреби інвалідам надається невідкладна медична допомога. За 2014 рік відбулось 1917 відвідувань інвалідами терапевта, 1270-травматолога, 370-психотерапевта, 1251

невропатолога, 644 відвідувань у лікаря. Взагалі, у 2014 році послугами з медичного спостереження змогли користуватися 257 інвалідів.

Психолого-педагогічну роботу вважають своїм покликанням працівники центру. За 2014 рік відбулося: 29 відвідувань місцевих музеїв та 4 виставок - «Народний одяг Поділля» (краєзнавчий музей); Виставка старовинних речей у художньому музеї; виставка картин Ф. Панчука «Сублімація з уяви». Проведені 2 тематичних вечора - «В. Висоцький. Сторінки життя»; «Т.Г. Шевченко. До 200-річчя з дня народження», проведений турнір з армреслінгу.

Завдяки вдаль соціальній та психологічній роботі фахівців Центру у 2014 році одружилися 6 слухачів, іще 16 знайшли своє щастя в громадських стосунках.

Унікальним є досвід Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів "Поділля" у вирішенні питань працевлаштування інвалідів після закінчення навчання. Фахівці ведуть активний пошук вакансій в області, залучаючи до співпраці не тільки лікарів та психологів, а й спеціалістів регіональних центрів зайнятості та активних роботодавців. Так, кількість працевлаштованих у Центрі підвищується кожного року. В 2013 році за сприянням фахівців Центру отримали роботу 59 інвалідів, а в 2014 році не дивлячи на несприятливі економічні умови в державі, уже працюють – 81 особа з інвалідністю.

ВИСНОВКИ:

1. Питання отримання професійної освіти та перенавчання людей з інвалідністю, їх раціонального працевлаштування і отримання робочого міста є шляхом компенсації обмежень життєдіяльності осіб з інвалідністю та їх інтеграції у суспільство. На прикладі аналізу анкетування осіб з інвалідністю, що отримували професійну освіту на базі Вінницького міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів "Поділля", визначено, що потреба повернення профорієнтаційної роботи з проведенням профінформації,

профконсультування, первинного профвідбору у людей з інвалідністю є досить високою.

2. Якісне надання реабілітаційних послуг може бути досягнуто шляхом надання людині з інвалідністю ефективних, нешкідливих, своєчасних, достатніх реабілітаційних послуг, що направлені на конкретну особу. Вінницький міжрегіональний центр професійної реабілітації інвалідів "Поділля" демонструє саме якісний та індивідуальний підхід до вирішення проблеми професійної реабілітації людей з інвалідністю

3. В системі професійної реабілітації інвалідів трудова зайнятість - один з найважливіших засобів інтеграції в суспільство людей з інвалідністю. Надбання освіти за професією, з одного боку, сприяє самозабезпеченню та матеріальній незалежності інвалідів, з іншого - стає засобом самоствердження особистості. Досвід міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів "Поділля" у м. Вінниця є унікальним, щодо супроводу інвалідів у питаннях працевлаштування та створення транзитних місць роботи.

Список літератури:

1. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» №2961 від 06.10.2005 //Урядовий кур'єр («Орієнтир»). – 2005, 2 листопада. - №213.
2. Іпатов А.В., Сергієні О.В., Войтчак Т.Г., Коваленко В.В. та ін. Професійна реабілітація інвалідів/За ред. В.В. Марунича.-Дніпропетровськ: Пороги, 2005.- 227 с.
3. Марунич В.В., Шевчук В.І., Яворовенко О.Б. Методичний посібник з питань реабілітації інвалідів. - Вінниця: О.Власюк, 2006.-212 с.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 623 від 08.10.2007 р. «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини-інваліда та Порядку їх складання».
5. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України №201 від 03.05.2007 «Про затвердження Порядку взаємодії органів праці та соціального захисту населення, центрів зайнятості, відділень Фонду соціального захисту інвалідів, центрів професійної реабілітації інвалідів і навчальних закладів системи Мінпраці щодо працевлаштування інвалідів».
6. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України №372 від 09.10.2006 р. «Про затвердження Типового положення про центр професійної реабілітації інвалідів».
7. Национальный доклад о принятых мерах, направленных на осуществление Украиной обязательств в рамках Конвенции о правах инвалидов. – К., - 2012.
8. Нормативно-правовий довідник з питань реабілітації /Л.Ю. Науменко, В.В. Чемирисов [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2014.– 426 с.
9. Основи медико-соціальної експертизи і реабілітації хворих та інвалідів. Ч. I./ Л.Ю. Науменко, В.В. Чемирисов [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2013. – 327с.
10. Основи медико-соціальної експертизи і реабілітації хворих та інвалідів. Ч. II./ Л.Ю. Науменко, В.В. Чемирисов [та ін.].–Дніпропетровськ, 2013.– 318с.
11. Постанова Кабінету Міністрів України № 757 від 23.05.2007 р. «Положення про індивідуальну програму реабілітації інваліда».
12. Постанова Кабінету Міністрів України №1686 від 08.12.2006 р. «Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів».

13.Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.07 №716 «Про затвердження Державної програми розвитку системи реабілітації та трудової зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями, психічними захворюваннями та розумовою відсталістю на період до 2011 року».

14.Реабілітація та зайнятість інвалідів (аналітичні матеріали)/Міністерство соціальної політики України/www.mlsp.gov.ua.

15.Страхование от несчастных случаев на производстве: актуальные вопросы. Баскаков В. Н., Андреева О. Н., Баскакова М. Е., Карташов Г. Д., Крылова Е. К. Под ред. В. Н. Баскакова. М.: Academia, 2001.- 192 с.

16. Черняк С.І., Іпатов А.В., Мороз О.М. та ін. Основні показники інвалідності та діяльності медико-соціальних комісій України за 2013 рік: Аналітико-інформаційний довідник/ За ред. директора Департаменту розвитку та реформ мед. допомоги МОЗ України М.К. Хозбея. – Дніпропетровськ: Роял-Принт, 2014. – 175 с.